

AZ EMBERKERESKEDELEM ÉS A SZERVEZETT BŰNÖZÉS KAPCSOLATA A PROSTITÚCIÓ TÜKRÉBEN

A Nemzeti Nyomozó Iroda Emberkereskedelem Elleni Osztálya 2004. július 1-jén jött létre a Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály szervezetében. Az osztály kizárólagos hatásköre a nemzetközi vonatkozásokkal bíró emberkereskedelem, a kerítés és emberi test tiltott felhasználása bűncselekmények felderítése és nyomozása. Amennyiben az ilyen ügyekben nincs külföldi kapcsolat, vagy az eset nem köthető az általunk folytatott eljárásokhoz, akkor a szükséges eljárást a területi vagy helyi szervek folytatják le. Az osztály jelenleg tíz főből áll. Tekintettel a nemzetközi vonatkozásokra munkánk során gyakran igénybe vesszük az Interpol és az Europol szervezetét, csakúgy, mint a hazánkba delegált rendőri összekötők segítségét.

Az emberkereskedelem törvényi tényállása (Btk. 175/B.) a jelenleg érvényes megfogalmazás szerint : *„Aki, mást elad, megvásárol, ellenszolgáltatás fejében átad, átvesz, más személyért elcserél, úgyszintén, aki ennek érdekében toboroz, mást szállít, elszállásol, elrejt, másnak megszerez büntett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő.”*

A minősített eseteknél az alany és a passzív alany kategóriáira, valamint az elkövetés motívumára és módjára helyezte a hangsúlyt a jogalkotó.

Ez a bűncselekmény egyszerre sérti az egyén szabadságához, méltóságához és önrendelkezéshez fűződő jogait.⁷¹

Gyakori probléma, hogy az emberkereskedelem bűncselekményét összekeverik, összemoszák az embercsempészet bűncselekményével. Az alábbi táblázatban foglaltuk össze a leglényegesebb különbségeket:

⁷¹ A Legfelsőbb Bírósági egyik állásfoglalása szerint, mindezek olyan alkotmányban megfogalmazott emberi jogok, melyekről érvényesen lemondani – csak úgy mint az élet esetében – nem lehet. Emiatt a cselekmény a sértett bejegyzése esetén is megvalósul.

	Emberkereskedelem	Embercsempészés
Elhelyezkedése a Btk-ban	Személy elleni bűncselekmény (XII. fejt. III. cím)	Rendészeti bűncselekmény (XV. fejt. II. cím)
Akikkel kapcsolatban elkövetik a cselekményt	Áldozat	Illegális migráns
Az elkövető cselekménye	Illegális kereskedelmi aktus	Illegális határátlépéshez nyújtott segítség
Határátlépés	Nem szükséges	Szükséges

Az osztályunkon feldolgozott ügyek tapasztalata szerint (és ez a nemzetközi tapasztalat is) az emberkereskedelem bűncselekménye legtöbbször a prostitúcióval összefüggésben jelenik meg. Nem véletlen, hogy jogalkotó is nagy hangsúlyt helyez erre a vonatkozásra a tényállás minősített esetei között (2/d; 3/b; 4/a; 5/a;).

A prostitúció világszerte az egyik legmagasabb hasznot hozó tevékenység. Ez az, amiért a szervezett bűnözés bekapcsolódik, vagy mondjuk inkább, hogy rátelepszik erre a tevékenységre és ezzel együtt az ehhez kapcsolódó emberkereskedelemre is.⁷²

Egyrészt az emberkereskedelemmel és az illegális prostitúcióval növeli anyagi bázisát, másfelől egyéb lehetőségek mellett, ott ahol a prostitúció legális, azt az illegális úton szerzett jövedelmei tisztára mosására használja fel. Az állandó és egyre nyíltabban, egyre változatosabb igényeket támaztó szex piac, keresleti oldalát kiszolgálni törekvő elkövetők, több más bűncselekmény mellett az emberkereskedelem bűncselekményét is rendre elkövetik.

Sajnos az emberkereskedelemmel kapcsolatban, nem csak a prostitúciót kell megemlíteni, hanem a munkaerő kizsákmányolását, a bérkoldulást és a házi rabszolgaságot is. Mindezek részei a az emberkereskedelem Brüsszeli Nyilatkozat szerinti definíciójának. Első hallásra nehéz elfogadni, hogy mindezek a cselekmények az „emberkereskedelem” címszó alatt szerepelnek. Talán nem volt szerencsés e nyugtalanító jelenségre az egyik konkrét bűncselekmény elnevezését kiterjeszteni. Egy kicsit „mögé” kell nézni a felsorolt cselekményeknek. Így válik láthatóvá, hogy mindezek közös töről fakadnak, mivel mindegyikben más személy munkaerejét, képességeit használják ki, bűnös módon az elkövetők.

Visszatérve a szervezett bűnözés egyik „sikerágazatához” a prostitúcióhoz, látnunk kell, hogy az ilyen vonalon dolgozó elkövetők nagy részének cselekménye gyakran megreked a kerítés megvalósításánál, és nem megy át az emberkereskedelem tényállásszerű kimerítésébe. Az ilyen ügyekben szerzett

⁷² IOM Kézikönyv az Emberkereskedelemtől 2004. V.fejezet. Az emberekereskedelem a magyar jogi szabályozásban

tapasztalataink alapján az alábbiak szerint foglalható össze a bűnelkövetők tevékenysége: A tevékenység igencsak hasonlít egy átlagos vállalkozás felépítéséhez, működéséhez.

1.

Minden a munkalehetőség megteremtésével, megszerzésével kezdődik. A lakásokban üzött prostitúciós tevékenység esetén először meg kell szerezni magát a lakást, ahol a tevékenységet folytathatják majd. A lakás kiválasztása során az elkövetők sok szempontot vesznek figyelembe. Előnyös a városközpont közelsége és a jó megközelíthetőség. Ha egy lakásban több prostituált is dolgozik, akkor több szobás lakás kell, amelyben a szobák között nincs átjárás. Ezen kívül az elkövetők mindig figyelnek a védelmi és ellenőrzési szempontokra is.

Azokban az esetekben, ahol a prostituált például egy bárban vagy az utcán végzi tevékenységét, ott először is kell egy megfelelő kapcsolat, akinek a révén be lehet a prostituáltat juttatni az adott szórakozóhelyre, vagy foglalkoztatni lehet egy adott területen.

2.

Következő lépés a munkaerő biztosítása. „Enyhébb” esetben ez a tevékenység nem lépi túl a kerítés szintjét. Általában ismerősökön keresztül, újság- vagy internetes hirdetésre jelentkezve kerülhetnek kapcsolatba az áldozatok az elkövetőkkel. A kapcsolatfelvétel utáni első találkozón kerülnek szóba a részletek, például, hogy kinek mennyi jár a keresetből, valamint az, hogy mindezért mit kell tenni.

Súlyosabb esetben valósulhat meg az emberkereskedelem bűncselekménye. Sajnos, ismert néhány olyan eset, amikor az áldozatot saját családja adta el. Előfordult az is, hogy a prostituált munkára X-hez kiutazó áldozatot, X rövid alkalmazás után, az áldozat akarata ellenére eladta Y-nak azonos munkavégzés céljából, vagyis a kerítést követően az emberkereskedelem tényállását is kimerítette. Ismerünk olyan esetet is, amelyben a megtévesztett, más céllal külföldre utazott sértett, csak a kiutazása után szembesült vele, hogy valójában mivel is kell majd foglalkoznia.

3.

Ha a megfelelő hely és a munkaerő is rendelkezésre áll, akkor indulhat az üzlet. Ezután jelentkezik a működési feltételek biztosításának szükségessége. Ilyen feltétel: a szállítás, esetleg a hirdetések intézése, a szükséges felszerelések és technikai feltételek biztosítása (pl. : gumi óvszer, síkosító, ágynemű, törölköző, TV, DVD lejátszó, stb...).

Lakások esetén külön figyelmet kell fordítani a karbantartásra. Ezt jellemzően helybeliek segítségével oldják meg a szervezők.

4.

Az irányítás, csak úgy mint egy szigorú vállalkozó esetében, folyamatos és ellentmondást nem tűrő. Az elkövető illetve az elkövetői csoport vezetője egy cégvezetőhöz hasonlóan, mindig elérhető és döntésképes.

5.

Az ellenőrzés az egyik leghangsúlyosabb feladatkör. Tekintettel arra, mivel ezen üzletágban jelentős bevételekről van szó, ezért az elkövetők e tevékenységet fő feladatuknak tekintik. A prostituáltakat folyamatos beszámoltatásra kötelezik, de az is gyakorlat, hogy egy személy, aki valamilyen részfeladatot lát el a prostituáltak mellett, közvetlenül ellenőrzi is őket. Erre volt jó példa az egyik általunk felderített csoport, amely Olaszországban működtetett lakásokat, ahol prostituáltak dolgoztak. Itt az ügyfelek telefonjait fogadó személy volt az, aki ellenőrzés alatt tartotta a dolgozók forgalmát és könyvelte a bevételeiket.

6.

A biztonság is fontos kérdés, hiszen a prostituáltak nagyjából ismeretlen személyekkel kerülnek kapcsolatba. Előfordul, hogy külön testőr vigyáz a lakásban dolgozóakra. Az út szélén dolgozó prostituáltak vonatkozásában saját „futtatójuk” látja el ezt a feladatot is. De nem csak a vendégekkel szemben fontos a biztonság, szükség van arra is, hogy a hatóságok figyelmét nem keltse fel az adott lakás és az ebből következő állandó ellenőrzések miatt, ne essen vissza a forgalom. Emiatt sokszor vetődik fel a korrupció lehetősége. Az elkövetők gyakran kísérelnek meg korrumpálni a hivatalos személyeket.

7.

Akárcsak egy normál vállalkozásban, a prostitúciós tevékenységben is fontos a fejlesztés kérdése. Új lakásokra, útszakaszokra, kuncsaftokra és új arcokra van szükség. A lakásokat időnként a lakókörnyezet miatt is cserélni kell. Az új kuncsaftokat az új prostituáltak vonzzák. Emiatt folyamatos az új személyek bevonása és sűrű cserélgetése a rendelkezésre álló „foglalkoztatási helyek” között. Ez is egy olyan része a prostitúciós üzletnek, amely elősegítheti az emberkereskedelem bűncselekményének elkövetését.

8.

Nem szabad kifelejteni a „verseny” kérdését sem. Az egyes szervezők (kerítés vagy emberkereskedelem elkövetői) célja, hogy minél nagyobb forgalmat bonyolítsanak le és így minél nagyobb bevételre, tegyenek szert. Ennek az egyik feltétele, hogy minél többen forduljanak a szervezőkhöz munkáért. A verseny során megjelenik a konkurencia harc is. Egymás lakásainak feljelentése, a másik szervezőnél dolgozó prostituáltak megfenyegetése, stb.

Amint azt a fentiekben látjuk az elkövetők tevékenysége lényegében egy normál kereskedelmi tevékenységhez hasonló, amely azonban jórészt illegális, és jócskán tartalmaz kriminális elemeket.

Szükséges említést tenni egy gyakran előforduló, jellemző elkövetési alakzatról, a bűnszervezetben történő elkövetésről. A 2001. évi CXXI. tv. 19. § (5) bekezdésének módosító rendelkezése folytán a bűnszervezet: három vagy több személyből álló, hosszabb időre szervezett, összehangoltan működő csoport, amelynek célja öt évi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése. E meghatározás az ENSZ által a határon átnyúló szervezett bűnözés ellen megalkotott egyezményén alapszik. Az egyezmény és így a jelenleg hatályos meghatározás is szakít a korábban elfogadott meghatározással és többek között, nem kívánja meg a hierarchia meglétét vagyis az alá- fölérendeltségi viszonyt. Ez alapján tehát a bűnszervezet létrejöhet akként is, hogy a bűnszervezetben tevékenykedő személyek egymás cselekményéről tudnak, adott esetben közösen valósítják meg a bűncselekményeket, de létrejöhet a bűnszervezet akként is, hogy a keretében elkövetett bűncselekményeket irányító vagy vezető személy hangolja össze azoknak az elkövetőknek a magatartását, akik egymás tevékenységéről esetleg nem is tudnak.

Rendkívül fontos változás, sokkal inkább épít a valóságos helyzetre, mint a korábbi meghatározás, amely a szervezett bűnözés, egyfajta piramis típusú felépítését képzelte el. Ehhez kapcsolódik, hogy a szervezett bűnözői csoport megállapításának - az Európai Unió Tanácsa Szervezett Bűnözés és Kriminológiai Aspektusával foglalkozó Szakértői Csoport (PC-S-CO) állásfoglalása alapján - az alábbi kötelező és esetleges kritériumai vannak:

Kötelező kritériumok:

- három vagy több személy együttműködése
- hosszú távú vagy meghatározatlan időre szóló együttműködés
- súlyos bűncselekmény gyanúja vagy azok elkövetése
- anyagi haszonszerzési és / vagy hatalmi pozícióba kerülési cél

Esetleges kritériumok:

- minden egyes résztvevőnek meghatározott feladata vagy szerepe van
- valamely belső fegyelmi vagy ellenőrzési forma érvényesülése
- megfélemlítés céljából erőszak vagy egyéb eszközök alkalmazása
- befolyás kiterjesztése a politikusokra (politikai közéletre), a médiára, a közigazgatásra, a rendészeti szervekre, az igazságszolgáltatásra, illetőleg a gazdasági élet szereplőire korrupció vagy bármely más módszer alkalmazásával

- kereskedelmi vagy üzleti jellegű struktúrák felhasználása
- részvétel a pénzmosásban,
- nemzetközi szinten történő működés.

Az EU értékelése szerint a szervezett bűnözői csoportként történő definiáláshoz a négy kötelező ismérv mellett két esetleges feltétel együttes megléte szükséges azonban a Btk-ba csak a kötelező elemeket építették be.

Az osztályunk által folytatott eljárásokban az információk értékelésénél külön figyelmet fordítunk a fenti ismérvek szerinti elemzésre. Az osztály által eddig felderített csoportok általában megfeleltek az előbbi értékelés feltételeinek, vagyis a négy kötelező ismérv mellett további legalább két esetleges feltétel is teljesült.

A bűnszervezet megállapítása abból a szempontból is lényeges, hogy ilyenkor a lefoglalt értékek származásának bizonyítása a terheltre hárul. A hatóság, biztosítási intézkedésként lefoglalhatja azokat az értékeket, amelyek a bűnszervezet fennállása alatt keletkeztek, az eljárás végén pedig lehetőség nyílik a vagyonek Kobzása elrendelésére.

A szervezett bűnözői csoport elítéltetése csak az első lépés az ellenük történő fellépés területén. A csoport ellehetetlenítésének, felszámolásának, célravezető módja, hogyha megfosztják anyagi bázisától. Források hiányában, nehéz az újakezdés, a drága, minden követ megmozgató jogi képviselők aktivitása látványosan csökken, eltűnnek a korábbi „barátok”, a bűnözői tevékenységből finanszírozott rekvizitumok, mint például a drága autó, bérelt lakás, fenntartására a továbbiakban nincs mód, tehát a lehetőségek minden téren beszűkülnek. A szervezet tagjai a bűnözői társadalom „lecsúszottjai” közé kerülnek. Kialakulhatnak ellentétek a csoporton belül, ami végül a csoport felbomlásához vezethet.

Egyik korábban folytatott nyomozásunk során közel 100 millió forint értékben foglaltunk le értékeket egy bűnözői csoporttól.

Természetesen a bűncselekményből származó értékek lefoglalására nem csak bűnszervezet esetén van lehetőség, de akkor az eljáró hatóságnak kell bizonyítani, hogy a lefoglalt dolog bűncselekményből származik. Egy, még folyamatban lévő ügyünkben, mivel a bizonyítékok rendelkezésünkre állnak, 1.5 milliárd forint értékben került sor lefoglalásokra.

A bűnszervezet megállapításának további jelentősége az elítéltetésben van. Ekkor ugyanis a büntetési tételek a duplájukra emelkedhetnek, ami rendkívül jól kifejezi, hogy a jogalkotó milyen nagy jelentőséget tulajdonított az ilyenfajta bűnözői együttműködés elleni fellépésnek.

Az elkövetőkkel szembeni eredményes fellépés érdekében az NNI Emberkereskedelem Elleni Osztálya szükség esetén, titkos információgyűjtéssel alapozza, meg illetve biztosítja a büntetőeljárást. Tekintettel az esetek nemzetközi vonatkozására, elegendő információ beszerzését követően sor kerül az érintett másik vagy több másik ország társszerveivel történő kapcsolatfelvétellel. A

hivatalos út mindenkori, szigorú betartása mellett, nagy hangsúlyt kap a felderítéssel, illetve nyomozással foglalkozó személyek közötti közvetlen kapcsolatfelvétel. Ennek köszönhetően az együttműködések során történő információcserék folyamatosak és célravezetőek. Bonyolultabb esetekben a felek személyes találkozókon cserélik ki információikat és beszélnek meg a további lépéseket. Ennek köszönhetően többször volt rá példa, hogy a cselekménnyel érintett országokban egyszerre, összehangoltan került sor akciók végrehajtására. A külföldön beszerzett bizonyítékokat jogsegély segítségével biztosítjuk a hazai büntetőeljárás számára. Az ilyen módon folytatott közös munka hatékony válasz napjaink kiemelkedő kihívására, a határon átnyúló bűnözés erősödésére.

Problémát jelent azonban, hogy a területhez nincs kijelölve önálló ügyész. Hazai és nemzetközi tapasztalatokból ismert, hogy az ügyész szoros együttműködése jelentősen megkönnyíti mind a titkos információgyűjtés, mind pedig a büntetőeljárás lefolytatását. Unicumként lehet említeni annak a norvég nyomozócsoportnak a példáját, melynek vezetője az az ügyész volt, aki később a vádat képviselte a bíróságon. Ezzel a konstrukcióval két évnél kevesebbre csökkentették az eljárás idejét az első információtól az ítéletig. Ezalatt titkos információgyűjtést folytattak, egyszerre több országban elfogásokat hajtottak végre, kiadatást intéztek, jogsegélyeket vettek igénybe és kb. 5 hónapig részt vettek a bírósági tárgyaláson. Az ítélet norvég viszonylatban is példás büntetéssel zárult. Természetesen a rövidebb eljárás egyben kisebb költséget is jelent.

Hazai viszonylatban már az is nagy előre lépést jelentene, ha lenne egy speciálisan az emberkereskedelemmel és az ahhoz kapcsolódó bűncselekményekkel foglalkozó ügyész. Jelenlegi gyakorlatban az Emberkereskedelem Elleni Osztály ügyeiben elsősorban az elkövető lakóhelye szerint illetékes ügyészség jár el.

Összegzésként a fentiekből is látható, hogy az emberkereskedelem bűncselekménye egyfajta (nem büntetőjogi értelemben vett) eszközcselekménye egyes aggasztó jelenségeknek, mint például a prostitúció és a kényszermunka. Véleményem szerint lehet bármilyen jól kezelt a prostitúció vagy jól szabályozott a munkavállalás rendszere, mindig lesznek olyan személyek, csoportok, akik az extraprofit érdekében megpróbálják kijátszani a törvényeket, rendelkezéseket, tehát az emberkereskedelem bűncselekményének mindig lesz „táptalaja”. A rendőrség feladata, hogy az aktuális viszonyok között a törvényes lehetőségeket messzemenően kiaknázva találja meg és alkalmazza a bűncselekmény elleni leghatékonyabb eszközöket, módszereket.